

UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI

Cu titlu de manuscris

CZU: 792 (072.2): 373.2 (043.2)

BEJAN ANGELA

**REPERE TEORETICO-METODOLOGICE
DE FORMARE A ELEMENTELOR CULTURII TEATRALE
A ELEVILOR MICI**

Specialitatea 532.02 – Didactica școlară (învățământ primar)

Rezumatul
tezei de doctor în pedagogie

BĂLȚI, 2020

Teza a fost elaborată la *Catedra de arte și educație artistică*,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Conducător științific:

Gagim Ion, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. Silistraru Nicolae, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

2. Filip Iulian, doctor în filologie, conferențiar cercetător

Componenta consiliului științific specializat:

1. Pâslaru Vlad, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar -
președinte

2. Bularga Tatiana, doctor în pedagogie, conferențiar universitar -
secretar științific

3. Dănilă Aurelian, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar

4. Șchiopu Constantin, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

5. Tetelea Margarita, doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 29 mai 2020, ora 12.00,
în ședința Consiliului științific specializat D 532.02-14 din cadrul Universității de Stat
„Alec Russo” din Bălți, str. Pușkin, nr. 38.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității de
Stat „Alec Russo” din Bălți și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expeditat la 24 aprilie, 2020.

Secretar științific
al Consiliului științific specializat:

BULARGA Tatiana, dr.ped.
conf. univ.

Conducător științific:

GAGIM Ion, dr hab. ped.,
prof. univ.

Autor:

BEJAN Angela

© Bejan Angela, 2020

CUPRINS

Reperle conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei	8
Concluzii generale și recomandări practice	23
Bibliografie	25
Lista publicațiilor autorului la tema tezei	27
Adnotare (română, rusă, engleză)	29

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Demersul pentru o educație teatrală a copiilor de vârstă școlară mică în Republica Moldova s-a întemeiat pe anumite premise teoretice și practice.

Cadrul teoretic, constituit prin contribuții din antichitate și până-n prezent, stipulează similitudinea modală de abordare a omului de către artă/dramaturgie și pedagogie, ambele atribuind educabilului calitatea de subiect creator al existenței sale metafizice, numită de Kant și *suprasensibilă* [I. Kant, 14], în care se include și cultura teatrală (CT), și formarea acesteia. Artă creează o lume eminamente umană, al cărui locuitor, în sens heideggerian, este omul, iar pedagogia, pe de o parte, îl ajută pe educabil să perceapă-înțeleagă corect/adevat lumea cea dată și lumea cea creată, iar creându-l în această calitate, îl creează și ca personalitate [VI. Pâslaru, 23; I. Gagim, 9].

Or, pedagogia, la fel ca și artă, asigură omului avansarea din natură în cultură (Herder), transformând individul în personalitate. Astfel pedagogia contemporană își redobândește calitatea și funcția filosofică-estetică și, asemeni celei antice, recunoaște artei rolul de unul din factorii principali ai formării personalității copilului, a viziunii sale asupra lumii, și potențialului său spiritual. Drept rezultat, educația artistic-estetică este recunoscută drept tip specific de educație, ea operând în zona de intersecție a pedagogiei și artei, revendicându-și astfel calitatea de una din dimensiunile culturii [VI. Pâslaru, 21]. Într-un sens mai pragmatic, pedagogia îl învață pe educabil să-și asume și să îndeplinească anumite roluri (biologice, sociale, culturale, spirituale), iar artă dramatică îi oferă nu numai posibilitatea de a construi lumea suprasensibilului prin jocurile dramatice, percepute sau jucate, ci și să-și asume și să îndeplinească efectiv aceste roluri, reprezentând componentele de bază ale culturii teatrale sau dramatice.

Un alt factor definitoriu al formării culturii teatrale la elevii din clasele primare este *ludic*, propriu în măsură semnificativă, alături de *învățare*, atât copiilor de această vârstă, cât și artei teatrale, care este esențial construită pe ludic.

La aceștia se adaugă *caracterul sincretic al personalității umane*: individul uman devine personalitate în măsura în care devine ființă culturală, iar cultura, prin definiție, este o formațiune sincretică. Asociată finalității generale a educației - constituirea educabilului ca ființă culturală - pedagogia învățământului primar s-a constituit și ea ca demers educativ sincretic prin definiție.

Premisa pur *praxiologică* a actualității cercetării noastre este dată de rolul și importanța *ludicului* pentru formarea-dezvoltarea generală și artistic-estetică a elevilor din clasele primare.

O altă premisă practică a actualității cercetării - negativă în plan educativ și pozitivă în plan științific - este tendința de corupere a caracterului colectiv al jocului la vârsta copiilor din clasele primare de către oferta jocurilor electronice, care solicită elevilor un joc cu un singur rol, a cărui valoare socială, afectivă și cognitivă este substanțial redusă față de jocurile tradiționale, la care participă doi și mai mulți copii.

Ne-am propus deci prin această cercetare să explorăm și să remodelăm pedagogic dimensiunea culturii artistic-estetice a elevilor din clasele primare în contextul activităților de artă teatrală. Am ales acest gen de artă, deoarece este una prin excelență sincretică, ea oferind copiilor o percepție artistic-estetică complexă - literar-artistică, muzicală, coregrafică, artistic-plastică ș.a., precum complexă și sincretică este și percepția generală a lumii de către copiii de această vârstă.

Prin urmare, la nivel aplicativ, activitatea teatrală a copiilor din clasele primare poate/trebuie examinată anume ca sistem unitar intrinsec naturii umane ce determină semnificativ educația estetică, iar prin aceasta, și educația socială. Ca să se producă însă în această calitate, educația estetică trebuie să-și propună ca finalitate nu doar formarea-dezvoltarea anumitor elemente de cultură teatrală, ci chiar cultura teatrală drept componentă a culturii artistic-estetice a educabililor. Elementele culturii teatrale formate copiilor în clasele primare se reduc însă de cele mai multe ori la activități și achiziții disparate, nesintetizate pedagogic într-o finalitate complexă precum este cea a culturii teatrale. În sensul cercetării noastre, cultura teatrală nu este o entitate monolit, ci o capacitate reală a unor copii reali de a percepe-înțelege-comenta/interpreta-crea/recrea elementele/fenomenele/operele dramatice.

În această relație complexă dintre caracteristicile artei-percepției/cunoașterii copiilor-pedagogiei claselor primare, surprindem și **problema științifică** a cercetării: *corelarea insuficientă, epistemic, teoretic și metodologic, a premiselor obiective ale educației dramatice a elevilor claselor primare – ludicul ca fenomen definitoriu artei dramatice și activității copiilor – cu premisele subiective de formare a culturii teatrale la copiii de această vârstă (percepția-comprehenșiunea operelor dramatice ca fenomene artistice sincretice)*.

Gradul de cercetare a problemei. Deși s-au realizat o mulțime de studii asupra influenței artei teatrale în dezvoltarea personalității elevilor, cercetarea acestui subiect nu se poate încheia vreodată, deoarece arta, inclusiv arta dramatică, este marcată de *principiul superizării* [C. Radu, 25], conform căruia opera de artă este mereu complementată prin *valoarea adăugată*, pe care i-o atribuie fiecare nou receptor sau același receptor, dar la o altă vârstă sau în altă stare sufletească, ghidat fiind de un alt scop al receptării.

Investigațiile aferente problemei cercetării sunt arondate în câteva domenii fundamentale, precum filosofie și estetică, dramaturgie, teoria jocurilor, pedagogie, psihologie, didactica artelor.

Deschideri epistemice către receptarea operelor dramatice de către copiii claselor primare și formării culturii teatrale oferă Aristotel [1], Cassirer [4], Frazer [7], Fromm [8], Gadamer [30], J. G. Herder [10], K.G. Jung [13], Kertzer [15], Cl. Levi-Strauss [16], B. Malinowskii [17], Mihoci [19], Platon [24], C. Radu [25], L.S. Vîgotski [29], I. Zamfirescu [28] etc.

Estetica dramaturgiei descoperă mecanismele operelor dramatice: crearea imaginii artistice prin acțiune, vorbire, costumație, decor, lumini, scenografie, muzică, coregrafie; interdependența acestora la producerea imaginii artistice și a mesajului spectacolului, acțiunea artistic-educativă directă asupra spectatorului ș.a.

Teoria jocurilor dezvăluie natura ludică implicită a omului și manifestarea impetuoasă a acesteia în copilărie și a operelor dramatice: J. Huizinga [11], O. Solnțeva [31].

Pedagogia și psihologia construiesc o punte de legătură între opera dramatică și particularitățile receptării acesteia de către copii, în rezultat formându-se continuu cultura lor teatrală: L.S. Vîgotski [29], M. Montessori [20].

În spațiul științific autohton formarea culturii teatrale la copiii de vârstă școlară mică n-a fost cercetată, acest subiect pretându-se investigații atât în condiții etnoculturale, cât și în condiții de temporalitate, fiecare generație de elevi-receptori abordând operele dramatice cu o proprie valoare adăugată. Dar fenomenul a fost abordat de unii autori, precum S. Cemortan (dramatizarea literară în dezvoltarea literară a preșcolarilor) [5], N.

Baraliuc (jocurile literare și dezvoltarea competenței de receptare literară a preșcolarilor) [2], L. Martfíniuc (activitatea ludică ca activitate de învățare în dezvoltarea imaginației artistice a elevilor din clasele primare) [18] etc. Abordări tangențiale acestui subiect oferă Vl. Pâslaru [23], C. Șchiopu [27].

Scopul cercetării: Stabilirea reperelor teoretico-metodologice de formare a elevilor din clasele primare a elementelor culturii teatrale.

Ipoteza cercetării: Formarea elementelor de cultură teatrală la elevii claselor primare poate deveni o realitate pedagogică cu finalitate pozitivă în cazul în care această activitate va fi realizată printr-o metodologie specifică educației teatrale, întemeiată epistemic, teoretic și praxiologic.

Obiectivele generale ale cercetării:

1. Explorarea perspectivei istorice a formării elevilor a culturii teatrale.
2. Sintetizarea reperelor teoretice de formare a elevilor mici a elementelor culturii teatrale pe linia ontologie - semiotică – psihologie - pedagogie.
3. Stabilirea fundamentelor metodologice de formare a elementelor de cultură teatrală a elevilor mici.
4. Elaborarea și validarea prin experiment a *Modelului metodologic al formării culturii teatrale a elevilor mici*.
5. Elaborarea concluziilor și recomandărilor practice.

Metodologia cercetării s-a întemeiat pe specificitatea cunoașterii artistic-estetice și pe cea a activității ludic-teatrale și a angajat:

metode teoretice: analiza, structurarea, sinteza, generalizarea, deducția, modelizarea teoretică;

metode hermeneutice: comentariul, interpretarea;

metode practice: observarea, convorbirea, dialogul/polilogul, exercițiile ș.a.;

metode experimentale: chestionarul (de informare, de identificare a atitudinii față de ET, de motivare), experimentul pedagogic (metode: Dramatizarea, Trenul de personaje, Povestea, Umbra personajului, Jocul de rol; procedeele/tehnici: Desfășoară dialogul, Fotografatul, Albumul cu fotografiile, Rama, La muzeu, Înghețat, Schimbarea cu rolurile; Replica potrivită, Mozaicul; exerciții de mișcare scenică, dramatizarea muzicală, jocuri muzical-didactice distractive pe un libret/text literar, alcătuirea de melodii simple, exclamații muzicale);

metode statistice (inventarierea și stocarea datelor) și de analiză matematică (Criteriul Q al lui Rosenbaum și Criteriul U al lui Mann-Whitney).

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în:

- stabilirea și sistematizarea preceptelor ontologice, semiotice, ludic-teatrale și pedagogice în formarea elevilor mici a culturii teatrale: omul ca expresie a culturii, semnul vs. semnul teatral; raportul *ludic-teatralitatea-educația*;

- soluționarea problemei raportului obiectiv-subiectiv în educația teatrală a elevilor prin metodologizarea științifică a activității teatrale a copiilor.

Semnificația teoretică a cercetării este dată de:

- reperele teoretice pentru metodologia educației teatrale a elevilor de vârstă școlară mică:
 - cunoașterea artistică vs dezvoltarea generală și artistic-estică a copiilor;
 - ludicul și teatrul;
 - rolul ludicului în educația teatrală a copiilor;

- originea metodologiei educației teatrale a copiilor în principiile cunoașterii artistice și în raportul ludic-teatral;
- re-definirea noțiunii *cultură teatrală a elevilor*; definirea noțiunii *element al culturii teatrale*;
- stabilirea criteriilor de evaluare a nivelului de cultură teatrală a elevilor de vârstă școlară mică;
- elaborarea conceptului de model metodologic al formării la elevi a culturii teatrale.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în:

- identificarea factorilor de formare-dezvoltare și a celor frenatori în cultivarea unor atitudini teatrale pozitive elevilor de vârstă școlară mică;
- stabilirea nivelurilor de dezvoltare teatrală a copiilor de vârstă școlară mică;
- elaborarea unei metodologii originale de educație teatrală a copiilor de vârstă școlară mică (Modelul MFCTE).

Rezultatele principale ale cercetării:

- stabilirea și sistematizarea preceptelor ontologice, semiotice, ludic-teatrale și pedagogice în formarea elevilor din clasele primare a culturii teatrale: omul ca expresie a culturii, semnul vs. semnul teatral; raportul ludicul-teatralitate-educația;
- soluționarea problemei raportului obiectiv-subiectiv în educația teatrală a elevilor prin metodologizarea științifică a activității teatrale a copiilor;
- reperele teoretice pentru metodologia educației teatrale a elevilor de vârstă școlară mică: cunoașterea artistică vs dezvoltarea generală și artistic-estetică a copiilor; ludicul și teatrul; rolul ludicului în educația teatrală a copiilor; originea metodologiei educației teatrale a copiilor în principiile cunoașterii artistice și în raportul ludic-teatral; elaborarea conceptului de model metodologic al formării la elevi a culturii teatrale;
- re-definirea noțiunii *cultură teatrală a elevilor*; definirea noțiunii *element al culturii teatrale*;
- stabilirea criteriilor de evaluare a nivelului de cultură teatrală a elevilor de vârstă școlară mică;
- identificarea factorilor de formare-dezvoltare și a celor frenatori în cultivarea unor atitudini teatrale pozitive elevilor de vârstă școlară mică;
- stabilirea nivelurilor de dezvoltare teatrală a copiilor de vârstă școlară mică;
- elaborarea unei metodologii originale de educație teatrală a elevilor din clasele primare (Modelul MFCTE).

Aprobarea rezultatelor cercetării a fost realizată prin rapoarte științifice la ședințele catedrei Artă și educație artistică din cadrul Facultății de Științe ale educației, Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 16 publicații științifice și didactic-metodice, prin comunicări la 9 foruri științifice.

Implementarea rezultatelor cercetării a fost realizată prin *activitate didactică* la USARB (cursuri teoretice și practice de FPI și FPC), activități de formare experimentală a CT elevilor în unitățile de învățământ LT „A. I. Cuza”, mun. Bălți și Gimnaziul „E. Coșeriu” din s. Catranâc, r-nul Fălești; prin publicații științifice (15) și didactic-metodice (1).

Publicațiile la tema tezei sunt în număr de șaisprezece și toate fiind editate în culegerile manifestărilor științifice naționale și internaționale din România și Republica Moldova, în reviste științifice de profil și capitol în ghid metodologic.

Structura tezei se constituie din: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, prezentate în 138 pagini text de bază; bibliografie din 265 titluri, 18 anexe. În teză sunt inserate 11 figuri și 20 tabele.

Cuvintele-cheie: *artă teatrală, criterii ale dezvoltării culturii teatrale, cultură teatrală, dezvoltare teatrală, educație teatrală, elemente ale culturii teatrale, elev teatral, metodologia educației teatrale.*

CONȚINUTUL TEZEI

În Capitolul 1, *Cadrul istorico-teoretic de formare la elevi a culturii teatrale*, sunt prezentate conceptele de bază ale ludicului-teatralității și ale educației teatrale. Sunt examinate originile culturii teatrale. Cultura teatrală este abordată ontologic-antropologic, fiind focalizată pe conceptele de *dat* și *educabil*. Educația teatrală este prezentată din perspectiva avansării educabilului de la dimensiunea teatrală la cultura teatrală pe linia semiotică-hermeneutică a culturii teatrale și pe coordonatele simbol-semn-interpretare, arta teatrală fiind definită ca fapt semiotic. Sunt prezentate conceptele și experiențele moderne de bază ale educației teatrale a copiilor și elevilor, precum:

- teatralitatea este congenitală ființei umane; ea este prezentă latent în ființa umană ca potențialitate până la valorificarea și dezvoltarea adecvată în valoroase finalități ale educației;

- abordarea antropologică a activității teatrale evidențiază aspectele ontologice ale teatralității, determină subiecții educației s-o înțeleagă corect epistemic și să-și elaboreze concepte didactic-educative adecvate cunoașterii artistic-estetice; oferă copilului posibilitatea de a se manifesta ca subiect creator al operei teatrale și al propriei personalități de spectator teatral;

- teatralitatea se pretează abordării semiotic-hermeneutice, deoarece natura operei de artă/de teatru se deschide cunoașterii atât prin caracteristicile sale imanente, cât și prin cele adăugate de activitatea receptorului;

- teatralitatea îi angajează în crearea-receptarea operei de teatru pe ambii subiecți, creator și receptor, care utilizează/însușesc un limbaj specific activității teatrale, necesar a fi cunoscut și însușit de elevi, în limitele condiționate de vârstă;

- în activitatea teatrală elevul obține nu numai informație, ci și experiențe, devenind al doilea subiect re-creator al operei teatrale și al propriei formări artistic-estetice; se înlătură factorii ce constrâng comunicarea pedagogică, în consecință elevul își depășește rolul de consumator pasiv al operei de teatru și, fiind dotat cu capacitatea de a crea el însuși semne, participă la crearea operei teatrale; aceste condiții reprezintă principiul centrării educației pe elev, în special prin valorificarea-dezvoltarea propriilor experiențe de viață și estetice;

- se modifică contextul educativ, acesta devine dinamic, elementele sale constituente sunt anumite semne, ce creează contextul culturii teatrale și atribuie relației pedagog-elev cooperare și parteneriat – elevul se manifestă activ, întrucât este motivat de principiile cunoașterii artistice și de atitudinea pedagogului; elimină ruptura dintre procesul educativ formal și cel non-formal.

Dar aceste precepte, în mare, rămân depozitate în cadrul estetic și teoretic, cercetările pedagogice și practica educațională din spațiul național și cel din vecinătatea imediată nereușind să valorifice decât o mică parte din ele, uneori cu anumite denaturări.

Perspectiva istorică-teoretică a formării la elevi a culturii teatrale prin abordarea semiotică a operei teatrale și a procesului instructiv-educativ a confirmat existența reală a **problemei științifice** – *necorelarea suficientă metodologic a premiselor obiective ale educației dramatice a elevilor claselor primare – ludicul ca fenomen definitoriu artei dramatice și activității copiilor – cu premisele subiective de formare a culturii teatrale copiilor de această vârstă, și a ipotezei soluționării problemei: formarea elementelor de cultură teatrală la elevii claselor primare poate deveni o realitate pedagogică cu finalitate pozitivă în cazul în care această activitate va fi realizată printr-o metodologie specifică ET, întemeiată epistemic, teoretic și praxiologic.*

În Capitolul 2, *Metodologia formării la elevi a culturii teatrale*, este prezentată cultura teatrală ca finalitate a educației teatrale, principiile metodologice de elaborare/desfășurare a activităților de formare a culturii teatrale (CT) în clasele primare, argumentări metodologice de realizare a educației teatrale (ET), tipologia metodelor de formare a elevii claselor primare a CT, *Modelul metodologic de formare a culturii teatrale la elevii claselor primare (Modelul MFCTE)*.

Ideile, conceptele, principiile examinate în Cap. 2 constituie reperele conceptuale ale cercetării noastre:

- teatralitatea se definește în abordare semiotic-hermeneutică, deoarece natura operei de artă/ operei de teatru, se deschide cunoașterii atât prin caracteristicile sale imanente, cât și prin cele adăugate de activitatea receptorului;
- teatralitatea îi angajează în crearea-receptarea operei de teatru pe ambii subiecți, creator și receptor, care utilizează/însușesc un limbaj specific activității teatrale;
- antrenarea pe teme științifice a copiilor în activitatea teatrală este necesar a fi realizată pornind de la specificul artei teatrale și al particularităților de vârstă și individuale ale copiilor în receptarea-creația artistică/creația-receptarea operei de teatru;
- specificul artei teatrale este dat de limbajul teatral, deci și formarea la elevi a elementelor CT atrage în mod necesar familiarizarea teoretică și praxiologică cu elementele limbajului teatral;
- activitatea teatrală a copiilor și elevilor este determinată psihofiziologic de un sistem de mecanisme ale percepției/receptării-imaginației-gândirii-creației *artistice*, asociate limbajului teatral, care este și instrumentarul teatral; deci limbajul activității teatrale se formează și există în funcție de natura imaginativă a teatrului, și se manifestă ca elemente ale formei acesteia;
- în activitatea de formare-dezvoltare a teatralității copiilor este necesar ca orice operație-acțiune-activitate, proiectată și realizată, să fie motivată *epistemic* - ca element al formei artistice, *teoretic* - de principii specifice cunoașterii artistice-gândirii teatrale, și *metodologic* – de metode-tehnici/procedee-forme-mijloace specifice activității de formare a teatralității și gândirii teatrale.

Pedagogia educației teatrale se constituie, astfel dintr-un complex epistemic-teoretic-metodologic specific, care include: *componenta epistemică*: principiile ET, deduse din principiile artei/artei teatrale-receptării-lecturii; *componenta teoretică* stabilește teleologia, conținuturile și principiile metodologiei ET; *componenta*

metodologică propriu-zisă stabilește strategiile-metodele-procedeele/tehnicile-formele-mijloacele ET.

Epistemologia ET acoperă toate sferele ET: teleologică, conținutală, metodologică, sfera activității teatrale a elevilor și sfera evaluării școlare. Principiile ET explică și reglementează multidisciplinar domeniul ET, oferă deschideri metodologice variate conform specificului artei teatrale și particularitățile receptării-creației-evaluării activității teatrale.

Inventarierea, sistematizarea, clasificarea, comentarea-interpretarea elementelor CT a copiilor reprezintă nucleul problemei științifice soluționate în cercetarea noastră, care a constatat-confirmit faptul că finalitatea generală a ET a elevilor nu poate fi alta decât *cultura teatrală*, înțeleasă ca entitate manifestă nu atât în valoare abstractă, dar mai ales în raport cu calitatea elevilor de a fi subiecți în devenire ai acestui tip de cultură. Cultura teatrală se constituie pe domeniile creativ-artistic (operele dramatice), receptiv-artistic (activitatea teatrală), interpretativ-artistic (activitatea scenică a copiilor).

În raport cu CT a elevilor, activitatea cadrelor didactice de gestionare a formării-dezvoltării acesteia este o cultură teatral-pedagogică, cu caracter epistemic meta-teatral.

Sunt aprofundate noțiunile aferente educației teatrale a elevilor - estetica și semiotica educației teatrale, semnul teatral, procesul educativ ca act semiotic și modelele comunicative; sunt stabilite și prezentate conceptele psihologice aferente formării elevilor din clasele primare a elementelor CT, sunt configurate preceptele pedagogice de bază de formare la elevi a elementelor CT, precum și metodologia formării la elevi a CT.

Este prezentat sistemul metodologic elaborat de noi, care reprezintă o acțiune de a-l întemeia pe estetica jocului teatral și pe specificul receptării-creării imaginilor poetice în cadrul acestuia.

Este stipulat, că metodologiile formării culturii teatrale la elevi trebuie să ia în considerare *factori*, precum: tipurile de cunoaștere umană, caracteristicile raportului subiect-obiect în cunoașterea artistic-estetică/teatrală, specificul activității teatrale/activității teatrale a copiilor, obiectivele urmărite, conținuturile specifice antrenate ș.a., fiecare factor-componentă fiind prezentată desfășurat în structura sa aplicativă.

Procedura structurării metodologice a acțiunilor de educație teatrală prevede studiul, proiectarea, desfășurarea și evaluarea rezultatelor școlare – a finalităților obținute, ultima activitate urmând să includă stabilirea-sistematizarea-elaborarea de criterii specifice de evaluare a CT.

Se particularizează, că metodologia specifică ET angajează repere teoretice, care validează sistemul tuturor componentelor metodologice respective – generale, specifice activității teatrale a copiilor; de formare a elementelor CT a copiilor; că metodele-procedeele/tehnicile-formele-mijloacele trebuie explicate, înainte de a fi aplicate, epistemic, psihologic, pedagogic și praxiologic – adică pornind de la natura/originea imaginii poetice în teatrul copiilor/activitatea teatrală a copiilor.

În Capitolul 3, *Formarea experimentală la elevii claselor primare a elementelor culturii teatrale*, sunt prezentate designul experimentului, valorile pre-experimentale ale nivelului de cultură teatrală a elevilor, procesul de implementare a *Modelului metodologiei formării elevilor a culturii teatrale (MFECT)*, valorile culturii teatrale formate la elevi în cadrul experimentului de formare.

Modelul MFECT (Fig.1) constituie o structură de cunoaștere teoretic-aplicativă, întemeiată epistemic pe specificul acțiunii teatrale și a educației teatrale, iar structural - pe conceptul de curriculum. E un tip de model *epistemic-curricular general*,

particularizat, în cercetarea noastră, în: modele de comunicare; modelul metodologiei comunicării și educației teatrale; modele teoretice curriculare (Curriculumul universitar la unitatea de curs *Activitatea teatralizată a copiilor*); programa metodologică *Educația teatrală*, în proiecte educativ-didactice ale activităților de ET; chestionare și teste de evaluare a ET și CT; exerciții teatrale/de activitate teatrală și module de formare a CT, probe de evaluare; fișe de evaluare; modele de inventariere și analiză a datelor statistice.

Modelul MFECT integrează epistemologia ET, teleologia ET, conținuturile ET, metodologiile specifice (sistemate de noi), care reprezintă o acțiune de întemeiere a metodologiei ET pe estetica jocului teatral și pe specificul receptării-creării imaginilor poetice în cadrul acestuia.

Modelul MFCTE constituie o structură de cunoaștere teoretic-aplicativă, întemeiată epistemic pe specificul acțiunii teatrale și al educației teatrale, argumentând astfel convertirea obiectivelor ET în finalități ale ET – elemente ale conștiinței teatrale a elevilor; prezintă cultura teatrală ca finalitate a educației teatrale, principiile metodologice de elaborare/desfășurare a activităților de formare a culturii teatrale în clasele primare, argumentări metodologice de realizare a educației teatrale, tipologia metodelor de formare la elevii claselor primare a culturii teatrale, modelul metodologic de formare a culturii teatrale la elevii de această vârstă.

Metodologia specifică ET angajează repere teoretice, care validează sistemul tuturor componentelor metodologice respective – generale, specifice activității teatrale a copiilor; de formare a elementelor CT a copiilor. Ea prevede ca metodele-procedeele/tehnicele-formele-mijloacele trebuie explicate, înainte de a fi aplicate, epistemic, psihologic, pedagogic și praxiologic – adică pornind de la natura/origena imaginii poetice în teatrul copiilor/activitatea teatrală a copiilor.

Designul și metodologia experimentului. Eșantionul cercetării a fost reprezentat de elevi, studenți și învățători, distribuiți în grupele experimentală și de control – 249 subiecți ai cercetării și exponenți ai implementării reperelor teoretice și metodologice (Tabelul 1), designul cercetării praxiologice (Tabelul 2).

Tabelul 1. Dimensionarea eșantionului de subiecți ai cercetării

<i>Elevi</i>	<i>Studenți</i>	<i>Învățători</i>
Eșantion experimental 49	Eșantion experimental 82	Eșantion experimental 66
Eșantion de control 52	Eșantion de control -	Eșantion de control -

Subiecții-elevi. Activitățile experimentale cu elevii s-au desfășurat la LT „Eugen Coșeriu” din satul Catranăc, Fălești, și LT „Al. I. Cuza” din mun. Bălți. Subiecții au fost distribuiți în eșantionul experimental (Ee) – 22 elevi din clasa a III-B, LT „Al. I. Cuza”, și 27 elevi din clasa a III-A, LT „Eugen Coșeriu”, total – 49 elevi, și eșantionul de control (Ec) – 24 elevi din clasa a III-A LT „Al. I. Cuza” și 28 elevi din clasa a IV-A, LT „Eugen Coșeriu”, total – 52 elevi. Astfel eșantionul experimental constituie 101 elevi.

Subiecții-studenți au fost studioșii specialităților *Pedagogie în învățământul primar și pedagogie preșcolară* și *Pedagogie în învățământul primar și limba engleză*.

Subiecții-învățători ai claselor primare au fost beneficiarii cursurilor de formare continuă în cadrul USARB pe perioada investigată, anii 2011-2018.

Tabelul 2. Designul cercetării praxiologice

<i>Variabilele cercet.</i>	<i>Valori ale culturii teatrale</i>	<i>Instrumente de investigație</i>	<i>Eșantion</i>
Elemente cognitive: noțiuni generale despre arta teatrală	Tipuri de artă teatrală, profesii teatrale; arhitectonica teatrului; opere de înscenat; din istoria teatrului; alte noțiuni teatrale.	Chestionar pentru stabilirea elementelor cognitive ale CT	Elevi -101 Ee. - 49 Ec. - 52
		Chestionar pentru identificarea atitudinii față de ET	Învățători - 66
		Chestionar pentru stabilirea elementelor cognitive ale CT	Studenți - 82
Elemente de tehnică a vorbirii	Dicție, ritm, accente, pauze, intonație, melodicitate, tempou, expresivitate, intensitate, volum, frazare.	Recitarea poezie pe roluri: <i>Revedere</i> de M. Eminescu	Elevi -101 Ee - 49 Ec. -52
		Recitare poezii (ce conține dialog) pe roluri.	Studenți - 82
Elemente de măiestrie teatrală	Creare de: fragmente pt scenă, episoade, personaje, elemente de decor, machiaj, elemente regizor. Intrare în rol: naturalețe în exprimare; interpretare adecvată a elementelor teatrale; gestică; mimarea stărilor afective.	Proba: Pantomimă	Elevi - 101 Ee. - 49 Ec. -52
		Proba: Pantomimă	Studenți - 82
Elemente de mișcare scenică, ritmică	Mișcare în spațiul scenic: mișcare echilibrată. Mișcare individuală și în grup	Proba: Improvizații teatrale	Elevi - 101 Ee - 49 Ec. - 52
		Proba: Improvizații teatrale	Studenți - 82
		Chestionar de motivare (se referă la toate variabilele)	Elevi-101 Studenți - 82

Scopul experimentului: Stabilirea nivelurilor de formare/dezvoltare a culturii teatrale a elevilor mici, domeniile:

- *Experiența teatrală* a elevilor (nivelurile pre-experimentale): nivelul familiarizării cu teatrul și dramaturgia; motivarea interesului pentru teatru.

- *Cunoștințe generale despre teatru:* receptarea emoțională; abilități actoricești și regizorale.

- *Conținuturile educaționale ale experimentului* s-au constituit din elemente ale culturii teatrale sistematizate în partea teoretică a tezei: elemente cognitive: noțiuni generale despre arta teatrală; elemente de tehnică a vorbirii; elemente de măiestrie teatrală; elemente de mișcare scenică, ritmică.

Experimentul s-a desfășurat aplicându-se *metode de cercetare: teoretică* (documentarea științifică, analiza, sistematizarea, generalizarea, sinteza etc.); *practică* (studiul praxiologic, observarea, convorbirea, chestionarul, exercițiul etc.); *statistică*

(inventarierea și depozitarea datelor cercetării); *matematică* (analiza matematică a datelor statistice ale cercetării).

Implementarea Modelului MFCTE (Fig.1) s-a desfășurat, în primul rând, aplicând *conceptul lui L.S. Vîgotski* cu privire la prioritatea procesuală în activitatea teatrală față de finalitate [29], conform căruia se declară dominantă libertatea relativă a elevului în procesul de punere în scenă a spectacolului, astfel încât să se manifeste potențialitățile teatrale înăscute (creație, actorie, regie etc.), sau acelea care se află latent în condiția sa umană, precum și conceptele lui H.-R. Jauss, 12; L. Bârlogeanu, 3; Vl. Pâslaru, 23; I. Gagim, 9 ș.a., conform cărora fiecare om este dotat congenital cu capacitatea de a crea-recepta frumosul, de a participa la și a crea spectacole ludic-dramatice; că în artă, în special în arta teatrală, *contează în primul rând nu finalitatea propriu-zisă, ci procesul de creare-receptare a operei*, orientând învățătorii, studenții și elevii la valorile procesuale ale ET. Am valorificat expres conceptul cu privire la importanța definitorie a experienței de viață și a celei estetice [12] a elevilor în educația lor teatrală experimentală.

Implementarea experimentală a *Modelului MFCTE* (Fig.1) a fost ghidată de *obiectivele*: familiarizarea învățătorilor (în cadrul cursurilor de FPC) și a studenților pedagogi cu concepția cercetării și Modelul MFCTE; formarea la elevi a cunoștințelor din domeniul artei teatrale, a abilităților de creație artistică teatrală și a atitudinilor complexe față de teatru și propria activitate teatrală; familiarizarea elevilor cu istoria artei teatrale; dezvoltarea intereselor cognitive ale elevilor prin lărgirea orizontului de cunoștințe despre genurile de artă teatrală și despre profesiile teatrale; organizarea unui mediu instructiv-educativ specific teatral – cercul teatral, în care să se manifeste și să se dezvolte calitățile psihice și social-culturale specifice culturii teatrale; formarea la elevi a abilităților specifice spectatorului, actorului și regizorului de teatru; implementarea tehnicilor teatrale la lecțiile de Limbă și Literatură română (LLR), Educația moral-spirituală (EMS) și Educație muzicală (EM).

În activitățile cu caracter teatral la lecție am pus accentul pe formarea spectatorului teatral, orientând subiecții la receptarea unitară a operelor literare și dramatice, la sesizarea, inclusiv în detalii, a concepției autorului piesei și a regizorului spectacolului, a scenografului, coreografului și compozitorului. În acest scop, am reperat pe legăturile și dificultățile percepției vizuale ca particularitate a vârstei.

Activitatea dirigență în ET a copiilor s-a format din *jocurile teatrale*, în timpul cărora, fiind ghidați de lucrarea lui V. Spolin [26, p.324], am observat copiii în manifestarea vie a atitudinilor și comportamentului lor specific teatral.

La *etapa de constatare* au fost examinate piesele curriculare pentru clasele primare la obiectul prezenței unor elemente de cultură teatrală, au fost chestionați învățătorii claselor primare cu privire la practicarea educației teatrale a elevilor și studenții de la USARB referitor la procesul de profesionalizare a lor pentru realizarea educației teatrale.

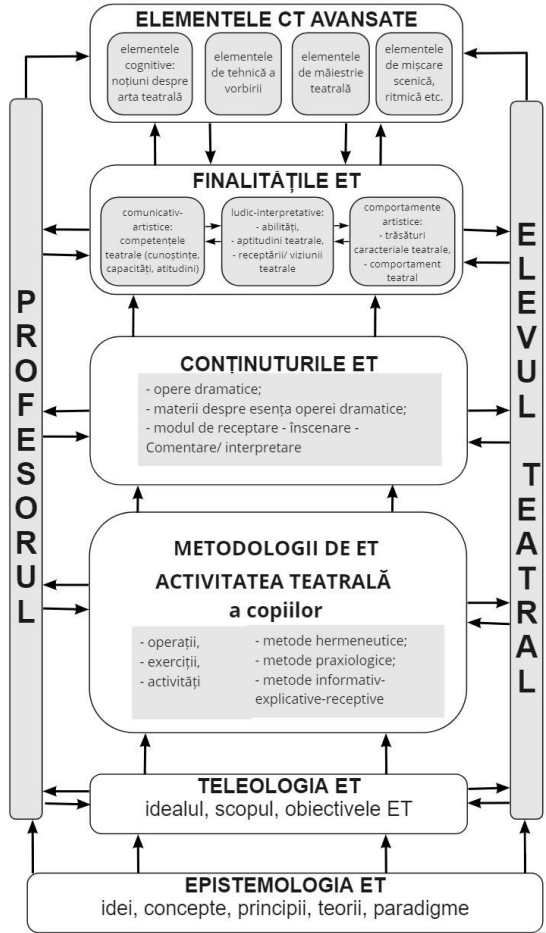

Fig.1. Modelul metodologiei formării culturii teatrale elevilor. Abordare epistemic-curriculară.

Analizele noastre au identificat în *Curriculumul pentru clasele primare* [6] mai multe obiective și sarcini de receptare artistică, inclusiv pentru ET, dar fără a fi diferențiate pe clase; competențe de interpretare artistică doar pentru elevii cu aptitudini artistice evidente – literare, teatrale, plastice, muzicale ș.a.; un șir de sarcini interpretative: de recitare expresivă, de cânt, desen, dans ș.a.; varii activități speciale în cadrul lecțiilor de artă plastică, educație muzicală ș.a.

Studiul praxiologic a demonstrat, că cele trei categorii de subiecți ai cercetării sunt conștienți de valoarea educativă a teatrului, doresc și se angajează cu plăcere în

activitatea teatrală, iar studenții și învățătorii apreciază necesitatea formării profesionale inițiale (FPI) și formării profesionale continue (FPC) pentru a realiza ET a elevilor.

Importante s-au dovedit a fi elemente ale metodologiei formării CT a elevilor, precum: organizarea și gestionarea *mediului teatral* al copilului; formarea specială a studenților pedagogi pentru activitatea de ET; identificarea și valorificarea potențialului ludic-teatral al orelor de literatură, muzică, artă plastică, educație moral-spirituală ș.a.; organizarea extra-didactică a activității teatrale permanente a copiilor; atragerea părinților în acest proces.

Învățătorii au cunoștințe despre posibilitățile formării culturii teatrale la elevii claselor primare la ore și în cadrul activităților extra-didactice, dar acestea nu le sunt suficiente. Toți învățătorii merg cu elevii la teatru (deși nu prea des), căci, cred ei, calitatea de spectatori teatrali le oferă elevilor informații, capacități și atitudini prețioase cu privire la un șir de elemente ale CT, imposibil a lua cunoștință de ele în cadrul școlii (edificiu, sală, atmosferă, decor, lumini, joc profesionist ș.a.).

Elevii au demonstrat elemente ale culturii teatrale, sintetizate în Tabelele 3, 4:

Tabelul 3. Datele generalizate ale manifestării elementelor CT la elevii din clasele exp.

Eșantion	Ee 49 elevi – 100%						
	Nivel	Superior		Mediu		Inferior	
		Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
Elemente cognitive (proba I)	10	20,41	25	51,02	14	28,57	
Elemente de tehnică a vorbirii (proba II)	10	20,41	27	55,1	12	24,49	
Elemente de măiestrie teatrală (proba III)	4	8,16	25	51,02	20	40,82	
Elemente de mișcare scenică, ritmică (proba IV)	8	16,33	24	48,98	17	34,69	

Tabelul 4. Datele generalizate ale manifestării elementelor CT la elevii din clasele de control

Eșantion	52 elevi -100%						
	Nivel	Superior		Mediu		Inferior	
		Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
Elemente cognitive (proba I)	12	24,49	23	46,94	17	34,69	
Elemente de tehnică a vorbirii (proba II)	12	24,49	29	59,18	11	22,45	
Elemente de măiestrie teatrală (proba III)	5	9,62	23	44,23	24	46,15	
Elemente de mișcare scenică, ritmică (proba IV)	12	24,49	25	51,02	15	30,61	

Au fost stabilite, de asemenea, și nivelurile de tehnică a vorbirii elevilor în cadrul activității teatrale, de operare cu elementele măiestriei teatrale, elementele mișcării scenice.

Datele statistice certifică valorile culturii teatrale a subiecților. Structurarea lor pe trei niveluri au oferit instrumente de comparație și concluzionare asupra calității formării pre-experimentale a CT.

Elevii. La *nivel inferior*, sunt puțin emoționali, manifestă interes față de activitatea teatrală numai în calitate de spectatori; înțeleg mesajul operei, dar nu-l pot reda deplin; evidențiază elementele stării emoționale a eroilor, dar nu le pot demonstra cu ajutorul mimicii, gesturilor, mișcărilor; cu ajutorul învățătoarei creează desene pentru acțiunile de bază ale piesei; nu manifestă inițiativă în munca colectivă; nu-s independenți, efectuează toate acțiunile cu ajutorul adulților.

La *nivelul mediu*, manifestă interes emoțional față de arta teatrală și activitatea teatrală; înțeleg mesajul operei; caracterizează verbal și comparativ personajele; pot aprecia stările emoționale ale personajelor, le demonstrează în timpul jocului și cu ajutorul învățătorului; creează după model chipul personajului, decorația pentru spectacol; sunt activ în activitățile de creație.

La *nivelul superior*, manifestă interes sporit față de arta teatrală și activitatea teatrală; înțeleg ideea de bază a operei literare; interpretează creativ mesajul ei; manifestă compătimire față de erou, redau emotiv starea lui; găsesc independent soluții pentru redarea personajelor; vorbesc expresiv în varii activități lectorale; creează independent decorul, manifestă fantezie la confecționarea măștilor; sunt activi în organizarea activității teatrale și creativi la toate etapele ei.

Studenții:

La *nivelul inferior*: nu cunosc noțiunea de cultură teatrală; nu numesc corect elementele CT; manifestă rezerve față de valoarea educativă a teatrului; nu merg la spectacole și nu discută cu colegii, cu prietenii despre valoarea educativă a teatrului; nu au jucat niciun rol în spectacolele din școală/liceu/facultate; inteligența emoțională este redusă, nu manifestă interes față de activitatea propusă, participă numai în calitate de spectator; înțeleg mesajul prezentat, dar nu-l pot reda; evidențiază elementele stării emoționale a eroilor, dar nu le pot demonstra cu ajutorul mimicii, gesturilor, mișcărilor; nu manifestă inițiativă în procesul lucrului colectiv; nu sunt independenți, necesită ajutor de la colegi/profesor.

La *nivelul mediu*: cunosc noțiunea de cultură teatrală; numesc corect unele elementele ale CT; sunt de părere că teatrul are valoare educativă mare și medie; merg uneori la spectacole și apoi discută cu colegii, prietenii despre valoare educativă a teatrului; au jucat vreun rol într-un spectacol la școală/liceu/facultate; manifestă interes emoțional față de activitatea propusă; înțeleg cu greu sau cu ajutorul altei persoane mesajul prezentat; caracterizează verbal personajul ce trebuie imitat folosind compararea; pot să imite personajul cu ajutorul colegilor/profesorului; imită bine colegul sau pedagogul care îl ajută; manifestă activism în activități creative.

La *nivelul superior*: cunosc noțiunea de cultură teatrală; numesc corect elementele CT; sunt de părere că teatrul are valoare educativă mare; merg des la spectacole și apoi discută cu colegii, cu prietenii despre valoarea educativă a teatrului; au jucat un rol în spectacole la școală/liceu/facultate; manifestă interes sporit față de activitatea propusă; înțeleg ideea de bază a sarcinii; interpretează/imită creativ personajul dat; pot reda emoțional starea personajului; găsesc independent soluții pentru redarea personajelor; au dat dovadă fantezie, creează independent; sunt activi în organizarea activității teatrale; sunt creativi la toate etapele de realizare a sarcinii.

Experimentul de formare a dezvoltat-dezvoltat valori semnificative metodologiei formării CT la elevi, confirmate de un număr mare de elemente ale CT, demonstrate în procesul educativ-didactic al studenților, cadrelor didactice și elevilor.

La orele de LLR au fost aplicate metodologiile specifice, precum:

metodele *Dramatizarea, Trenul de personaje, Povestea, Umbra personajului, Jocul de rol*, procedeele/tehnicele ET *Desfășoară dialogul, Fotografia, Albumul cu fotografii, Rama, La muzeu, Înghețat, Schimbarea cu rolurile*.

jocurile *Replica potrivită, Mozaicul*, exerciții de mișcare scenică,

La orele de educație muzicală:

dramatizarea muzicală, jocuri muzical-didactice distractive pe un libret/text literar, alcătuirea de melodii simple, exclamații muzicale.

Formarea profesională a studenților pentru dezvoltarea CT a elevilor s-a realizat, în temei, prin unitatea de curs *Activitatea teatralizată a copiilor*, în care a fost pus accentul pe: metodologia ET, prin care s-a urmărit formarea-dezvoltarea conceptelor fundamentale ale CT, inclusiv formarea-utilizarea adecvată a limbajului ET; proiectarea, realizarea și analiza activităților teatrale cu copiii; dezvoltarea la copii a abilităților de confecționare a materialelor și recuzitei teatrale; analiza, selectarea și punerea în scenă a unei piese adecvate ciclului primar; metodologia organizării activității teatralizate cu copiii; formarea ținutei, vorbirii și mișcărilor scenice.

La nivelul conceptual au tratate obiectivele ET - cunoaștere, aplicare, integrare; formularea ipotezei de lucru, algoritmul *cunoaștere – aplicare – integrare*, dezvoltarea competenței teatrale, identificarea atitudinilor, capacităților și cunoștințelor teatrale.

Cursul a abordat *conținuturi* educativ-formative, redată de noțiunile: cultură teatrală; activitatea teatralizată a copiilor; istoria teatrului de păpuși; activitatea teatralizată în grădinița de copii; rolul pedagogului în organizarea activităților teatrale cu copiii; jocurile teatrale, caracteristica, tipurile și clasificarea jocurilor teatrale, metodica dirijării jocurilor teatrale; specificul și conținutul activității teatrale la vârsta școlară mică; modalități de formare a vorbirii expresive la preșcolari și elevii claselor primare; antrenamentul micului actor; dezvoltarea aptitudinilor artistice (teatrale/dramatice) la copii; activitatea teatralizată și parteneriatul cu familia; montarea unei piese adecvate ciclului primar; specificul evaluării în activitățile teatrale cu copiii.

Studenții au fost antrenați în *activități specifice ET/CT*, precum:

alegerea piesei, confecționarea păpușilor, alcătuirea replicilor, distribuirea rolurilor, repetițiile, repetiția generală, prezentarea spectacolului.

Metodologia FPI a studenților pentru ET a inclus:

Compilația, Metoda montării creative, Metoda dramaturgiei, Înscenarea, Jocul teatral, Jocul de regizor.

Valori ale culturii teatrale formate experimental la elevii claselor primare.

În cadrul experimentului de control am repetat probele corelate cu variabilele cercetării. Datele obținute în cadrul experimentului de control sunt redată în Tabelul 7, Tabelul 8, Figura 2 și Figura 3.

Tabelul 7. Datele generalizate comparative ale manifestării elementelor CT la elevii cl Ex (clasei experimentele)

Eșantion	Ee 49 elevi – 100%					
	Superior		Mediu		Inferior	
	Exp. consta.	Exp. contr.	Exp. consta.	Exp. contr.	Exp. consta.	Exp. contr.
	Nr, %	Nr, %	Nr, %	Nr, %	Nr, %	Nr, %
Elemente cognitive (proba I)	10/ 20,41	14/ 28,57	25/ 51,02	29/ 59,18	14/ 28,57	6/ 12,24
Elemente de tehnică a vorbirii (proba II)	10/ 20,41	15/ 30,61	27/ 55,10	26/ 53,06	12/ 24,49	8/ 16,32
Elemente de măiestrie teatrală (proba III)	4/ 8,16	7/ 14,28	25/ 51,02	34/ 69,38	20/ 40,82	8/ 16,32
Elemente de mișcare scenică, ritmică (proba IV)	8/ 16,33	11/ 22,44	24/ 48,98	28/ 57,14	17/ 34,69	10/ 20,40

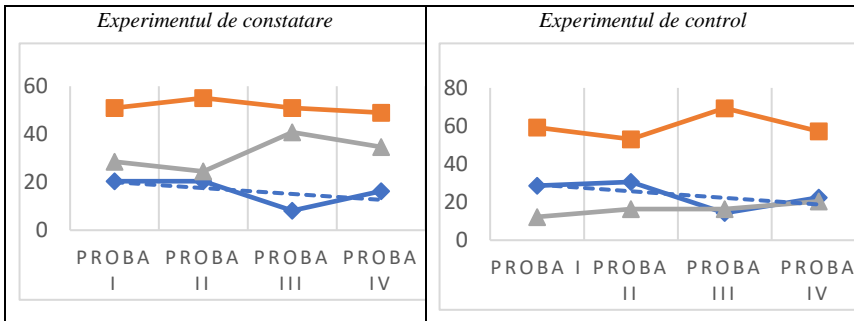

Fig.2. Datele generalizate comparative ale manifestării elementelor CT la elevii cl Ex

Așadar, s-a produs un progres în dezvoltarea CT, considerând că este corect ca acesta să fie examinat în aspectele care sintetizează valori generale și specific teatrale ale conștiinței.

În ambele eșantioane am constatat o creștere a *atractivității* conținuturilor educative. Mai semnificativă este schimbarea în Ee unde toți elevii au remarcat că conținuturile sunt „frecvent” și „aproape întotdeauna” atractive (79%-100%).

În eșantionul experimental (Ee) se observă o creștere bruscă a numărului de elevi, care își cunosc competențele, datorată orientării activităților realizate spre cunoașterea personală: a abilităților, a aptitudinilor. În eșantionul de control (Ec) nu se observă schimbări semnificative.

În ambele eșantioane se observă creșterea *interesului față de învățatură* și față de școală. În Ee s-a înregistrat o creștere considerabilă a numărului de elevii motivați la învățatură (de la 82% la 99%).

Deci, aplicarea repetată a chestionarului de motivare a determinat o creștere cantitativă și calitativă a valorilor, fapt datorat selecției adecvate a metodologiilor ET.

Tabelul 8. Valorile comparative ale elementelor CT a elevilor, etapele experimentul de constatare – experimentul de control

Criterionii	Exp.const.: Ee, Ec(%)	Exp.contr: Ee,Ec(%)	Diferența
1. Importanța/sensul activității/ învățării:	29,33/29	66/50,6	36,67/21,6
- întotdeauna conștientizează importanța învățării:	18/18	60/42	42/24
- conștientizează frecvent importanța învățării	49/39	75/58	26/19
- uneori:	21/30	63/52	42/22
2-3. Atribuirea reușitei/ succesului - nereușitei/ eșecului:	34/33,66	51,3/37,6	13,7/3,94
- atribuire reușita/eșecul unor factori interni:	69/69	89/72	20/3
-atribuire reușita/eșecul unor factori externi;	31/31	65/39	34/8
- indeciși:	2/1	0/2	0/1
4. Anxietatea în situație de evaluare școlară:	24/24,66	45,3/32,6	21,3/7,94
- trăiesc stare de neliniște în timpul eș;	49/52	68/58	19/6
- trăiesc frecvent stare de neliniște în timpul evaluărilor școlare:	22/19	68/39	46/20
- trăiesc foarte rar/deloc stări de neliniște în timpul evaluărilor școlare:	1/3	0/1	0/2
5. Perceperea competenței sale (teatrale):	41/39,5	71/52	30/12,5
- percep întotdeauna/frecvent competența sa (teatrală):	60/59	92/65	32/6
- percep f.rar/rar competența sa (teatrală):	22/20	50/39	28/19
6. Scopul urmărit – performanța:	22/21	62/41	40/20
întotdeauna/ frecvent percep scopul învățării ca pe o performanță:	22/21	62/41	40/20
7. Scopul principal urmărit – învățarea:	42/38	86/50	44/12
întotdeauna scopul principal este învățarea:	42/38	86/50	44/12
8. Scopul urmărit – efortul minim:	56/50	76/54	20/4
întotdeauna/frecvent efortul minim este scopul principal:	56/50	76/54	20/4
9. Voința de a învăța:	17,5/16,5	59,5/27	42/10,5
- aproape întotdeauna sunt motivați de dorința de a învăța:	14/14	58/22	44/8
- f.rar/rar au voință de a învăța:	21/19	61/32	40/13
10. Atractivitatea: sunt motivați de atractivitatea conținuturilor:	79/68	96/71	17/3
	79/68	96/71	17/3
11.Valoarea intrinsecă/ interesul: au interes sporit față de conținuturile învățării și față de școală:	50/50	89/69	39/19
	50/50	89/69	39/19
Total media:	35,89/34,06	70,21/51,74	34,42/17,68

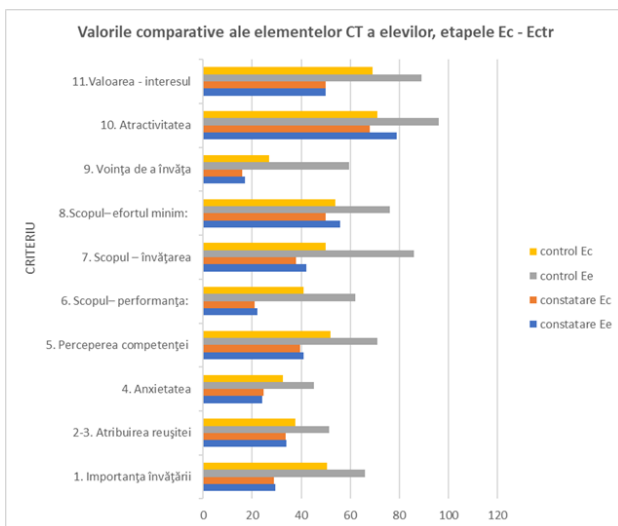

Fig.3. Valorile comparative ale elementelor CT a elevilor, etapele experimentul de constatare – experimentul de control.

Pentru a demonstra că Ee și Ec au niveluri de pregătire apropiate au fost aplicate două criterii statistice: *Criteriul Q* al lui Rosenbaum și *Criteriul U* al lui Mann-Whitney.

Concluzii la experimentul pedagogic

- Au fost stabilite și validate experimental:

a) metodele-procedeele/tehnicile specifice activității teatrale a elevilor din clasele primare:

- la orele de LLR: metoda *Dramatizarea*; procedeele/tehnicile: *Schimbarea cu rolurile*, *Înghețat*, *Rama*, *Fotograful*, *Albumul cu fotografii ale personajului*, *La muzeu*, *Jocul* (procedeele) *Replica potrivită*, *Jocul Mozaic*, *Trenul de personaje*, *Povestea*, *Pana*, *Desfășoară dialogul*; *Exercițiile de mișcare scenică*;

- la orele de EMS: metoda *Umbra personajului*; procedeele/tehnicile *Alcătuirea de melodii simple*, *Exclamații muzicale*, *Platforma comunitară*, *Jocul de rol „De-a mama și tata”*;

- la orele de EM: metoda *Dramatizarea muzicală*; procedeele/tehnicile *Jocul de rol*, *Jocul muzical-didactic* pe un libret/text literar; *Desenarea chipului muzical* al mamei/învățătoarei/prietenului; *Elaborarea unor fișe* cu criterii proprii de apreciere a valorii piesei muzicale; *Exerciții* de audiere muzicală/respirație/diție/emisie corectă, lejeră a sunetului; *Exerciții* de acompaniere ritmică, cu instrumente muzicale, bății din palme, bății cu piciorul etc.; *Activități* de FPI a studenților pentru realizarea ET: alegerea piesei, confecționarea păpușilor, alcătuirea replicilor, distribuirea rolurilor, repetițiile, repetiția generală, prezentarea spectacolului; dramatizările;

b) nivelurile culturii teatrale/pregătirii profesionale pentru realizarea ET ale învățătorilor și așteptările lor pentru FPI și FPC pentru realizarea ET;

c) nivelurile culturii teatrale ale elevilor – de până la experiment și după acesta;

d) nivelurile CT/pregătirii profesionale pentru realizarea ET a studenților.

- Metodele aferente teatralizării/ET – situațiile teatralizate, dramatizările, simularea, jocul de rol ș.a. deschid elevilor mesajul operei dramatice prin înțelegerea și decodarea limbajului teatral, pe de o parte, și prin angajarea lor în activitatea teatrală – deci în crearea operei dramatice, pe de alta. Acest cadru metodologic specific ET facilitează receptarea-comprehenșiunea-comentarea/interpretarea-creația elevilor; le deschide valorile teatral-artistice și cele general umane, îi determină să participe mai mult ca în alte genuri ale artei în re-crearea operei ca cel de al doilea subiect al ei. O importanță deosebită a acestei metodologii este capacitatea sa de a-i antrena pe viu pe elevi în relațiile interpersonale și în soluționarea problemelor și situațiilor morale – cea mai sigură cale de socializare eficientă, nesilită și oportună a copiilor.

- Drept urmare a metodologiei elaborate și aplicate, *elevii*:

- trăiesc preponderent afectiv activitatea teatrală, își apropiază experiențele estetice din operele receptate la orele de LLR, EM, EAP, EMS ș.a., care se produce, de regulă, prin tendința de a semăna cu personajul interpretat;

- se manifestă ca ființe capabile să inventeze acțiuni pline de substanță, astfel ei se joacă, trăiesc și se formează ca oameni;

- își apropiază mesajul operei dramatice prin decodarea limbajului teatral, pe de o parte, și prin angajarea lor în activitatea teatrală – deci în crearea operei dramatice, pe de alta;

- manifestă dorință de angajare/se angajează bucuroși în crearea operei teatrale – scenariu, decoruri, recuzită etc., și în interpretarea de roluri artistice sau tehnice;

- își apropiază experiențe, de regulă, prin tendința de a semăna cu personajul interpretat.

- Au fost validate conceptele teoretice ale cercetării:

- *caracterul general al progresului* în formarea-dezvoltarea elementelor culturii teatrale a elevilor: în toate activitățile experimentale s-au obținut valori ale culturii teatrale specifice elevilor de vârstă școlară mică și toate criteriile de evaluare a culturii teatrale a elevilor au înregistrat progrese semnificative în formarea-dezvoltarea acestor valori, care sunt confirmate nu numai prin *judcăți de valoare* – metoda principală de evaluare în educația artistică, ci și prin date statistice și analiza matematică a acestor date;

- *caracterul specific al progresului* în formarea CT a elevilor: deși primul factor al progresului în formarea la elevi a culturii teatrale este unul general pedagogic – antrenarea elevilor într-o activitate teatrală concepută și desfășurată pe temeuri științifice, cele mai multe valori ale CT a elevilor se datorează activităților specific teatrale în care au fost antrenați;

- *caracterul sintetic al elementelor CT a elevilor* se datorează preponderent caracterului sincretic al ludicului teatral, care este concomitent comunicare, informare/cunoaștere artistică, activitate interpersonală, creație artistică ș.a.;

- *caracterul interdisciplinar și polivalent al CT a elevilor*: făcând teatru, elevii obțin nu numai o educație artistică polivalentă – literară, muzicală, coregrafică etc., ci și o educație morală, socială etc., căci natura operei de artă este polivalentă și interdisciplinară;

- *caracterul procesual-dinamic al CT a elevilor*: cercetarea noastră a confirmat *teoria experienței estetice* a lui H.-R.Jauss (valoarea receptării este direct dependentă de experiențele de viață și cele literare și estetice ale receptorului) și conceptul lui L.S. Vigotski cu privire la *esența educației artistice în procesualitate*, nu în finalitate; or, cea

mai importantă valoare a CT a elevilor este capacitatea lor de a realiza activități teatrale diferite în varia roluri, prin care s-au manifestat.

S-a demonstrat, de asemenea, că formarea elementelor CT a elevilor este semnificativ sporită de FPI (*studentți*) și FPC (*învățători*) pentru educația teatrală:

- Cele trei categorii de subiecți ai cercetării sunt în general conștienți de valoarea educativă a teatrului, tind să se angajeze cât mai deplin în activitatea teatrală, apreciază necesitatea formării profesionale inițiale și continue pentru a realiza ET a elevilor. Importante s-au dovedit a fi: organizarea și gestionarea *mediului teatral* al copilului; formarea specială a studenților pedagogi pentru activitatea de ET; identificarea și valorificarea potențialului ludic-teatral al orelor de literatură, muzică, artă plastică, educație moral-spirituală ș.a.; organizarea extra-didactică a activității teatrale permanente a copiilor; motivarea pentru învățare/activitatea teatrală a elevilor; atragerea părinților în acest proces.

- Competențele și abilitățile teatrale formate studenților în cadrul cursului răspund cadrului profesional de referință, angajând valori din domeniile pedagogiei artei, literar-artistic, moral-spiritual, muzical-artistic și teatral, comunicativ-relațional, psihosocial, managerial și de evaluare.

- Formarea metodologică a studenților pentru ET îi acreditează ca primi subiecți ai cercetării, lor datorându-se în continuare valorile CT formate-dezvoltate elevilor într-un cadru care a inclus principiile ET, proiectarea unei teleologii aferente ET și specificului vârstei elevilor, elaborarea unor conținuturi de ET, constituite din valori artistice, teoretice, aplicative și de comunicare artistică.

- Datele experimentului au valoare teoretică și practică pentru construcția și dezvoltarea curriculară a ET, dezvoltarea metodologiei FPI și FPC a cadrelor didactice, conceperea, proiectarea și realizarea efectivă a ET a elevilor din clasele primare; pot servi drept teme teoretic-praxiologic pentru proiectarea-realizarea ET a elevilor din clasele gimnaziale.

- Conceptul și designul experimentului de formare au urmat principiile artei-receptării-educației artistice/educației teatrale, validate la scară mondială (inclusiv de autori din RM), conform cărora experiențele estetice ale elevilor sunt continue și integre; deci între experiențele teatrale ale elevilor în cadrul experimentelor de constatare și de control nu pot exista diferențe de principiu, iar valorile demonstrate de subiecți la etapele de constatare și de control le considerăm a priori aferente conștiinței teatrale. Am insistat deci pe judecățile de valoare ca metodă principală de evaluare a elementelor CT a elevilor, confirmate și de datele statistice, analizate prin metode matematice.

- Au fost confirmate tezele ipotetice, care afirmă că metodologia ET elaborată de noi facilitează receptarea-comprehensiunea-comentarea/interpretarea-creația elevilor; le deschide valorile teatral-artistice și cele general umane, îi determină să participe mai mult ca în alte genuri ale artei în re-crearea operei ca cel de al doilea subiect al ei; îi antrenează pe viu pe elevi în relațiile interpersonale și în soluționarea problemelor și situațiilor morale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele principale ale cercetării. Cercetarea a soluționat *problema științifică* a necesității unei metodologii specifice educației teatrale a elevilor din clasele primare, prin aceasta obținându-se următoarele produse științifice:

- au fost stabilite și sistematizate preceptele ontologice, semiotice, ludic-teatrale și pedagogice în formarea la elevii din clasele primare a culturii teatrale: omul ca expresie a culturii, semnul vs. semnul teatral; raportul *ludicul-teatralitatea-educația*; originea metodologiei educației teatrale a copiilor în principiile cunoașterii artistice și în raportul ludic-teatral [3];

- a fost elaborată o metodologie originală de educație teatrală a elevilor din clasele primare și un model teoretic al acesteia [4];

- a fost soluționată problema raportului obiectiv-subiectiv în educația teatrală a elevilor prin metodologizarea științifică a activității lor teatrale;

- a fost re-definită noțiunea *cultură teatrală a elevilor* și definite noțiunile *element al culturii teatrale* și *elev teatral* [12];

- au fost stabilite nivelurile de dezvoltare teatrală a copiilor de vârstă școlară mică.

Acreditarea metodologiei ET elaborate a fost validată teoretic și experimental și confirmată la gradul cel mai general de următoarele **concluzii**:

1. Corelarea epistemică, teoretică și metodologică a premiselor obiective ale ET a elevilor claselor primare (ludicul ca fenomen definitoriu artei dramatice și activității copiilor) cu premisele subiective de formare la copii a CT (receptarea-comprehensiunea operelor dramatice ca fenomene artistice sincretice) este argumentată de caracterul *ontologic, congenital și latent* al teatralității/ludicului drept premisă definitorie cunoașterii și educației artistice-estetice [11], [10];

2. Principiile ET (temelia epistemică) acoperă sferile teleologică, conținutală și metodologică, inclusiv activitatea teatrală a elevilor și evaluarea școlară; explică, valorifică și reglementează multidisciplinar activitatea de formare-dezvoltare la elevi a CT; sugerează soluții metodologice specifice artei teatrale și particularităților activității teatrale a copiilor.

3. Educația teatrală se întemeiază pe:

- a) un sistem de principii artistice și pedagogice (principiile experienței literare, estetice și de viață, principiul procesualității), care oferă copilului calitatea de cel de al doilea subiect receptor/subiect creator al operei literare/dramatice;

- b) accesibilitatea implicită a limbajului artistic teatral pentru elevii de vârstă școlară mică;

- c) caracterul polivalent al potențialului educativ al ludicului/operei teatrale: informativ, artistic, comunicativ, verbal-expresiv, comunitar-social, moral, plastic-dinamic ș.a.

4. Cadrele didactice școlare nu posedă la nivelul necesar cultura epistemică, teoretică metodologică necesară ET a elevilor, fapt care a confirmat supoziția că fiecare operație-acțiune-activitate, proiectată și realizată, trebuie să fie motivată *epistemic* (ca element al formei artistice), *teoretic* (de principii specifice cunoașterii artistice-gândirii teatrale) și *metodologic* (de metode-tehnici/procedee-forme-mijloace specifice formării teatralității și gândirii teatrale [1], [11];

5. *Cultura teatrală a copiilor* este o entitate specifică pedagogiei artei; este finalitatea generală a ET a elevilor, înțelesă ca entitate manifestă nu atât abstract, ci în raport cu calitatea elevilor de a fi subiecți în devenire ai acestui tip de cultură; ea include

valori ale culturii generale, educației artistic-estetice și educației teatrale propriu-zise. Deci o metodologie științific întemeiată a ET va repera pe estetica teatrală și pe particularitățile receptării/jocului teatral ale copiilor [3].

6. *Modelul MFCTE - abordare epistemic-curriculară*, este întemeiat pe specificul artei teatrale, este structurat curricular, prescrie integrarea epistemologiei ET, teleologiei ET, conținuturilor ET, metodologiilor specifice (sistemate de noi) și subiecților ET, demonstrând astfel convertirea obiectivelor ET în finalități ale ET – elemente ale culturii teatrale a elevilor.

7. Valorile demonstrate de subiecții cercetării la etapele de constatare și de control ale experimentului sunt a priori aferente conștiinței lor teatrale. Această teză atestată în opera majorității autorilor de reținută a fost confirmată experimental.

Experimentul pedagogic:

a) a demonstrat că:

- subiecții cercetării sunt conștienți de valoarea educativă a teatrului, tind să se angajeze cât mai deplin în activitatea teatrală, iar studenții și învățătorii apreciază necesitatea FPI și FPC pentru a realiza ET a elevilor;

- motivația pentru învățare/activitatea teatrală a elevilor este aproximativ aceeași în eșantioanele experimental și de control, iar subiecții din ambele eșantioane trăiesc aceleași frustrări legate de învățare-evaluare [12];

- metodologia ET a elevilor trebuie să includă *metode* aferente teatralizării/ET (*situațiile teatralizate, dramatizările, simularea, jocul de rol* ș.a.), care deschid elevilor mesajul operei dramatice prin decodarea-înțelegerea limbajului teatral și angajarea lor în activitatea teatrală; *forme și activități* specifice (organizarea și gestionarea mediului teatral al copilului; formarea specială a studenților pedagogi pentru activitatea de ET; identificarea și valorificarea potențialului ludic-teatral al orelor de literatură, muzică, artă plastică, educație moral-spirituală ș.a.; organizarea extra-didactică a activității teatrale permanente a copiilor; atragerea părinților în acest proces ș.a.) [15];

- aplicarea metodologiei specifice ET facilitează receptarea-comprehensiunea-comentarea/ interpretarea-creația elevilor - emoțional, rațional și hermeneutic-creativ; le deschide valorile teatral-artistice și cele general umane, inclusiv prin interacțiunea valorilor LLR, EM, EAP, EMS; îi determină să participe efectiv și mai mult ca în alte genuri ale artei la re-crearea operei dramatice, și că elevii se implică fără prejudecăți, cu plăcere și bucurie în activitatea teatrală, fiind capabili de acțiuni pline de substanță, angajarea lor având impact practic-educativ imediat [4];

b) a stabilit:

1) nivelurile CT și pregătirii profesionale pentru realizarea ET de către învățătorii și așteptările lor în procesul FPI și FPC pentru realizarea ET;

8. *Cultura teatrală a elevilor*, formată-dezvoltată experimental în baza *Modelului MFCTE*, precum și *procesul formării ei* [16]:

a) *au caracter general*: sunt împărtășite și create de toți elevii, la toate criteriile de evaluare a CT elevii înregistrând progrese semnificative, confirmate prin judecăți de valoare, date statistice și analiză matematică;

b) *au caracter sincretic* datorită *ludicului teatral*, care este concomitent și în mod legic comunicare, cunoaștere și creație artistică;

c) *au caracter procesual-dinamic*: cercetarea a confirmat *teoria experienței estetice* a lui H.-R.Jauss [12] și conceptul lui L.S. Vîgotseki [30] cu privire la *esența educației artistice în procesualitate*, nu în finalitate, demonstrând prin valori concrete ale

CT, că cea mai importantă dintre aceste valori este capacitatea elevilor de a realiza activități teatrale variate – dovadă a unei CT bogate (21);

d) *au caracter interdisciplinar și polivalent*: fiind antrenați în activitatea teatrală, elevii obțin concomitent o educație literară, muzicală, artistic-plastică, coregrafică etc., și o educație morală, socială etc. [13];

e) *progresul în formarea CT a elevilor este specific*: cele mai multe valori ale CT a elevilor se datorează activităților specific teatrale în care au fost antrenați.

Cercetarea realizată a identificat **noi probleme de cercetare științifică**, precum: convertirea imaginilor literar-artistice în imagini expresiv-verbale și plastic-dinamice în procesul activității teatrale a elevilor; contribuția activității teatrale a copiilor la dezvoltarea comunicării verbale.

Recomandări practice: complementarea pieselor curriculare (curricula, manuale, ghiduri) cu principii, obiective, unități de conținut și metodologii specifice educației teatrale; proiectarea și realizarea de activități de formare profesională a studenților pedagogi pentru educația teatrală a copiilor; realizarea activităților de educație teatrală a elevilor în baza *Modelului MFCTE*; dezvoltarea de investigații ale sferelor educației teatrale, în special ale funcțiilor educative ale teatralității (artistică, comunicativă, expresiv-verbală, socială, morală, de dezvoltare dinamică și plastică).

BIBLIOGRAFIE

1. ARISTOTEL. *Poetica*. Bucuresti: Editura IRI, 1998. 253 p. ISBN 973-97627-9-4.
2. BARALIC, N. *Formarea competenței de receptare a textelor literare de către copiii de vârstă preșcolară mare* : Autoref. tz. doct. pedagogice. Chișinău: IȘE, 2010. 30 p.
3. BĂRLOGEANU, L. *Psihopedagogia artei*. București: Polirom, 2001. 216 p. ISBN 973-683-713-0.
4. CASSIRER, E. *Eseu despre om. O introducere în filosofia culturii umane*. București: Humanitas, 1994. (p. 44). p. 316. ISBN 10: 9732804734.
5. CEMORTAN, S. *Formarea personalității copilului în cadrul activității verbal-artistice*. Chișinău: Muzeum, 1999. 165 p.
6. *Curriculum național. Învățământul primar*. Chișinău, 2018. 212 p.
7. FRAZER, J. G. *Creanga de aur*. București: Minerva, 1980. 166 p.
8. FROMM, E. *Frica de libertate*. București: Universitas, 1998. 256 p. ISBN 973-601-402-9.
9. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: Editura ARC, 2007. 222 p. ISBN 978-9975-61-423-8.
10. HERDER, J.G. von. *Idei cu privire la filosofia istoriei umanității*. București: Ed. Univers, 1982. 390 p.
11. HUIZINGA, J. *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*. București: Humanitas, 2012. 348 p. ISBN: 978-973-50-3480-1.
12. JAUSS, H.-R. *Experiență estetică și hermeneutică literară*. București: Univers, 1983. 500 p.
13. JUNG, C.G. *Opere complete*. Vol. 9/1. Arhetipurile și inconștientul colectiv. București: Ed. Trei, 2014. 512 p. ISBN: 978-973-707-942-8.
14. KANT, I. *Critica facultății de judecare*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1981. 571 p.

15. KERTZER, D. *Ritual, politică și putere*. București: Ed. Univers, 2002. 244 p. ISBN 973-34-0861-1.
16. LEVI-STAUSS, C. *Antropologia structurală*. București: Editura Politică, 1978. 485 p. [citat la 18.01.2019]. Disponibil: <https://ru.scribd.com/document/56384171/Claude-Levi-Strauss-Antropologia-Structural-A>.
17. MALINOWSKI, B. *Magie, știință și religie*. Iași: Ed. Moldova, 1993. 154 p. ISBN 973-9146-24-4.
18. MARTĂNIUC, L. *Corelarea activităților de învățare pentru dezvoltarea imaginației creatoare și a limbajului la elevii claselor primare*. Autoref. tz. doct. în pedagogie. Chișinău: UPSC, 2012. 26 p.
19. MIHOI, M. *Problema adevărului în științele culturii*. Iași: Performantica, 2007. 210 p. ISBN 978-973-730-384-4.
20. MONTESSORI, M. *Metoda pedagogiei științifice aplicată la educația copiilor mici*. București: Cartea Românească, 1922. 240 p.
21. PÂSLARU, VI. *Prolegomene pentru o didactică a artelor*. Chișinău: Pro Libra, 2017. 132 p. ISBN 978-9975-4371-5-8.
22. PÂSLARU, VI. Abordarea epistemică a educației axiologice. În: *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: PrintCaro, 2011, p. 6-22; ISBN 978-9975-56-030-6.
23. PÂSLARU, VI. *Introducere în teoria educației literar-artistice*. Ed. I. Chișinău: Museum, 2001; Ed. A II-a, rev. București: Sigma, 2013. 198 p. ISBN 978-973-649-875-6.
24. PLATON. *Opere complete*. Vol. 2. București: Humanitas, 2001, 433 p.; ISBN 973-28-0877-2.
25. RADU, C. *Artă și convenție*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989. 294 p. ISBN 973-29-0044-X.
26. SPOLIN, V. *Improvizație pentru teatru: Manual de tehnici pedagogice și regizorale*. București: U.N.A.T.C. PRESS, 2008. 513 p. ISBN 978-973-1790-12-1.
27. ȘCHIOPU, C. *Metodica predării literaturii române*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2009. 335 p.
28. ZAMFIRESCU, I. *Istoria universală a teatrului*. Vol. I. Antichitatea. București: Editura de Stat pentru literatură și artă, 1958. 363 p.
29. ВЫГОТСКИЙ, Л. *Воображение и творчество в детском возрасте*. Москва, 1997. 96 с. ISBN 5-87852-042-7.
30. ГАДАМЕР, Г. *Актуальность прекрасного*. Москва: Искусство, 1991. 366 с. ISBN 5-210-0261-X.
31. СОЛНЦЕВА, О. Педагогические условия освоения детьми позиции субъекта игровой деятельности. În: *Педагогика и психология дошкольного и начального образования: анализ прошлого и взгляд в будущее*: Герцен. чтения [Текст]: тез. конф., 25-26 апр. 2000 г., 9-11 с.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

În reviste din străinătate recunoscute

1. BEJAN, A. The formation of the elements of theatrical culture at students: between semiotics of signification and communication. In: *Review of artistic education*. nr. 5-6/ 2013, Iași. 150 p. ISSN 2069-7554. p.69-79.
 2. BEJAN, A. The development of creativity through theatrical techniques. In: *Review of artistic education*. nr. 7-8 / 2014. 312 p. Iași. ISSN 2069-7554. p.159-164.
- ### În reviste din Registrul Național al revistelor de profil, categoria C
3. BEJAN, A. Valorificarea conținutului ontic al culturalității în contextul procesului de formare a elementelor de cultură teatrală. În: *Artă și educație artistică: Revistă de cultură, știință și practică educațională*. nr. 2-3 (17-18) / 2011, 109 p. ISSN 1857-0445. p. 100-105.
 4. BEJAN, A. Dezvoltarea culturii teatrale la orele de limbă și literatură română în clasele primare. În: *Artă și educație artistică: Revistă de cultură, știință și practică educațională*. nr. 1 (21) / 2013, 111 p. ISSN 1857-0445. p.74-80
- ### În Culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale
5. BEJAN, A. Premise antropologice ale activității teatrale. În: *Materialele Conferinței Științifico-practice internaționale „Aspecte psihosociopedagogice ale procesului educațional: tradiții, valori, perspective, consacrat aniversării a 50 de ani de la fondarea Facultății de Pedagogie, Psihologie și Asistență socială”*, 27 mai 2011. Bălți. 215 p. ISBN 978-9975-4278-0-7. p.36-39.
 6. BEJAN, A. Avantajele abordării semiotice ale formării culturii teatrale. În: *Cultura profesională acadrelor didactice. Exigențe actuale. Materialele Simpozionului Științific Internațional, 16-17 mai Chișinău*, 2013. 535 p. ISBN 978-9975-46-149-8. p. 233- 238.
 7. BEJAN, A. Teatrul pentru copii ca act educațional terapeutic în lucrul cu copiii ce opun rezistență la educație. În: *Probleme și soluții actuale ale parteneriatului familie-comunitate în contextul fenomenului rezistenței educației*. Materialele Conferinței științifico-practice. Bălți, 2013. ISBN 978-9975-4252-8-5. p. 95-108.
 8. BEJAN, A. Pentru o fundamentare ontologică a artei și culturii teatrale (studiu bazat pe teoriile lui Ion Gagim) În: *Ion Gagim și universul muzicii. Coordonatori: Dănilă A., Tetelea M., Eugenia Maria Pașca. Materialele conferinței științifice internaționale consacrate aniversării a 60 de ani ai savantului. Chișinău, 5 iunie 2014*. Iași: Editura Artes, 2014. 277 p. ISBN 978-606-547-192-4. p. 231-237.
 9. BEJAN A., Dezvoltarea creativității la copii talentați prin tehnici teatrale. În: *Educația incluzivă: dimensiuni, provocări, soluții. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale*, 25 septembrie 2015, Bălți : S. n., 2015 (Tipografia din Bălți). 310 p. ISBN 978-9975-132-49-7. p. 150-155.
 10. BEJAN, A. Procesul de formare a elementelor de cultură tetrală la elevi: între semiotica semnificării și cea a comunicării. În: *Tradiții și valori în formarea profesională a cadrelor didactice în învățământul preșcolar și primar. Materialele conferinței științifice internaționale consacrată aniversării a 55-a de la fndarea Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte*, 29 octombrie 2015. 320 p. ISBN 978-9975-132-45-9. p. 74-85.
 11. BEJAN, A. Formarea competențelor profesionale la studenții-pedagogi în cadrul activității teatralizate. În: *Relevanța și calitatea formării universitare: competențe*

pentru prezent și viitor. *Materialele conferinței științifice internaționale consacrată celor 70 de ani de la fondarea universității bălțene*, Vol. II, Bălți, 8 octombrie 2015. Bălți: S. n., 2016. 206 p. ISBN 978-9975-50-177-4. p. 17-20.

12. BEJAN, A. Manifestarea elementelor de cultură teatrală la elevii claselor primare. În *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, ediția I-a Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, 27 aprilie 2017. 364 p. ISBN 978-9975-132-97-8., p. 113-122.
13. BEJAN, A. Socializarea copiilor cu cerințe educaționale speciale prin tehnici teatrale. În: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale Educația incluzivă: dimensiuni, provocări, soluții*. Ediția a IV-a, 19.10. 2018, Bălți, 449 p., ISBN 978-9975-3276-1-9. p. 93-98.
14. BEJAN, A. Cultura teatrală a copiilor: determinări conceptuale. În: *Materialele Simpozionului Științific Internațional Integralizarea domeniilor de educație artistică: repere teoretico-metodologice, provocări și perspective*. Bălți: Indigou Color, 2019. 360 p. ISBN 978-9975-3382-1-9. p. 139-145.

În Materiale la conferințe naționale

15. BEJAN, A. Aspecte metodologice de formare a culturii teatrale la elevii mici. În: *Orientări actuale în cercetarea doctorală, Materialele Colocviilor științifice ale doctoranzilor din 16 decembrie 2011 și 14 decembrie 2012*. Bălți 2013. ISBN 978-9975-4252-6-1. p. 52-58.

Capitol în Ghid metodic/metodologic

16. BEJAN, A. Educația teatrală. În: MORARI, M. (coord.), PÂSLARU, VI. (coord.), ALEKSEEVA, L., BEJAN, A. ș.a. *Educația artistică în preșcolaritate. Ghid teoretico-metodologic*. Chișinău: Pontos, 2016, 248 p. ISBN 978-9975-51-787-4. p. 43-77.

ADNOTARE

Bejan Angela. *Repere teoretico-metodologice de formare a elementelor culturii teatrale a elevilor mici.*

Teză dr. ped., specialitatea 532.02 (Didactica școlară – învățământ primar)

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (265 titluri), 18 anexe, 138 pagini de text de bază, 11 figuri, 20 tabele.

Cuvinte-cheie: *artă teatrală, criteriile ale dezvoltării culturii teatrale, cultură teatrală, dezvoltare teatrală, educație teatrală, elemente ale culturii teatrale, elev teatral, metodologia educației teatrale.*

Scopul: stabilirea reperelor teoretico-metodologice de formare la elevii din clasele primare a elementelor culturii teatrale.

Obiective generale: explorarea perspectivei istorice a formării la elevi a culturii teatrale; sintetizarea reperelor teoretice de formare elevilor din clasele primare a elementelor culturii teatrale pe linia ontologie – semiotică – psihologie – pedagogie; stabilirea fundamentelor metodologice de formare elevilor a elementelor de cultură teatrală; elaborarea și validarea prin experiment a *Modelului metodologic al formării elevilor din clasele primare a culturii teatrale*; elaborarea concluziilor și recomandărilor.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în:

- stabilirea și sistematizarea preceptelor ontologice, semiotice, ludic-teatrale și pedagogice în formarea elevilor mici a culturii teatrale: omul ca expresie a culturii, semnul vs. semnul teatral; raportul *ludicul-teatralitatea-educația*;

- soluționarea problemei raportului obiectiv-subiectiv în educația teatrală a elevilor prin metodologizarea științifică a activității teatrale a copiilor.

Problema științifică de importanță majoră soluționată:

corelarea epistemică, teoretică și metodologică a premiselor obiective ale educației dramatice a elevilor claselor primare – ludicul ca fenomen definitoriu artei dramatice și activității copiilor – cu premisele subiective de formare a culturii teatrale la copiii de această vârstă (percepția-comprehenșiunea operelor dramatice ca fenomene artistice sincretice).

Semnificația teoretică a cercetării este dată de: reperele teoretice pentru metodologia educației teatrale a elevilor de vârstă școlară mică; re-definirea noțiunii *cultură teatrală a elevilor*; definirea noțiunii *element al culturii teatrale*; stabilirea criteriilor de evaluare a nivelului de cultură teatrală a elevilor de vârstă școlară mică; elaborarea conceptului de model metodologic al formării la elevi a culturii teatrale.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în:

- identificarea factorilor de formare-dezvoltare și a celor frenatori în cultivarea unor atitudini teatrale pozitive elevilor de vârstă școlară mică;

- stabilirea nivelurilor de dezvoltare teatrală a copiilor de vârstă școlară mică;

- elaborarea unei metodologii originale de educație teatrală a copiilor de vârstă școlară mică (Modelul MFCTE).

Rezultatele cercetării au fost **implementate** prin activitatea didactică a autoarei în cadrul USARB, diseminare în cadrul seminarelor cu profesorii școlari, 16 publicații științifice și didactic-metodice.

АННОТАЦИЯ

Бежан Анжела. *«Теоретико-методологические основы формирования элементов театральной культуры у учащихся начальных классов.»*

дис. др. пед. наук, специальность 532.02

(Школьная дидактика – начальное образование)

Структура работы: введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиография (265 источника), 18 приложений, 138 страниц основного текста, 11 фигур, 20 таблиц.

Ключевые слова: *театральное искусство, критерии развития театральной культуры, театральная культура, театральное развитие, театральное воспитание, элементы театральной культуры, учащийся театр, методология театрального воспитания.*

Цель: установить теоретико-методологические основы формирования у учащихся начальных классов элементов театральной культуры.

Общие задачи: исследование исторической перспективы формирования театральной культуры у учащихся; установление методических основ для формирования у учащихся элементов театральной культуры; разработка и обоснование экспериментальным путем *методической модели формирования у учащихся начальных классов театральной культуры;* разработка выводов и практических рекомендаций.

Научная новизна заключается в: установлении и систематизации онтологических, семиотических, театрально-игровых и педагогических заповедей при формировании у учащихся начальных классов театральной культуры; решение проблемы объективно-субъективного соотношения в театральном воспитании учащихся через научную методологию театральной деятельности детей;

Научная проблема: корреляция эпистемически, теоретически и методологически объективных предпосылок драматического воспитания учащихся начальных классов – пьесы как определяющего феномена драматургии и деятельности детей – с субъективными предпосылками формирования театральной культуры у детей этого возраста.

Теоретическая значимость исследования: теоретические основы методологии театрального воспитания учащихся младшего школьного возраста: художественные знания в сравнении с общим и художественно-эстетическим развитием детей; игра и театр; переопределение понятия театральной культуры учащихся; определение понятия «элемент театральной культуры»; разработка концепции методологической модели формирования театральной культуры.

Практическая ценность: разработка концепции модели методологии формирования театральной культуры; установление уровней театрального развития детей младшего школьного возраста; разработка оригинальной методики театрального воспитания детей в начальных классах (модель MFECT).

Результаты исследования **внедрены** в рамках дидактической деятельности автора в USARB, распространены на семинарах учителей, в 16 учебно-методических публикациях.

ANNOTATION

Bejan Angela. *Theoretical and methodological benchmarks for the formation of the theatrical culture elements in primary school pupils.*

Doctoral thesis in pedagogy, speciality 532.02

(School didactics – primary education)

The structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography (265 titles), 18 annexes, 138 pages of basic text, 11 fig., 20 tables.

Keywords: *theatrical art, criteria for the development of theatrical culture, theatrical culture, theatrical development, theatrical education, elements of theatrical culture, theater student, methodology of theatrical education.*

The purpose: Establishing certain theoretical and methodological benchmarks for the formation of the theatrical culture elements in primary school pupils.

The general objectives: exploring the historical perspective of the formation of the theatrical culture at pupils; synthesizing the theoretical landmarks for the formation of the theatrical culture elements in primary school pupils on the ontology – semiotic – psychology – pedagogy line; establishing the methodological foundations for the formation of the theatrical culture elements in primary school pupils; elaborating and validating by experiment the *methodological model of the formation of the theatrical culture elements in primary school pupils*; elaborating practical conclusions and recommendations.

The novelty and scientific originality of the research consists of: establishing and systematizing the ontological, semiotic, ludic, theatrical and pedagogical precepts in the formation of the theatrical culture elements in primary school pupils: man as an expression of culture; the sign vs. the theatrical sign; the relation *ludic-theatricality-education*; solving the problem of the objective-subjective report in the theatrical education of the pupils through the scientific methodologicalization of the children's;

The scientific problem: correlation, epistemically, theoretically and methodologically, of the objective premises of the dramatic education of primary classes pupils – the ludic as a defining phenomenon of dramatic art and children's activity – with the subjective premises for the formation of the theatrical culture at children of this age (perception-comprehension of dramatic works as syncretic artistic phenomena).

The theoretical significance of the research is given by: the theoretical benchmarks for the methodology of the theatrical education of small school age pupils: the artistic knowledge vs. the general, artistic and aesthetic development of children; redefining the notion of theatrical culture of students; defining the element of the notion of theatrical culture;

The applicative value of the research resides in: establishing criteria for evaluating the level of theatrical culture of young school-age pupils; elaborating of the concept of methodological model of the student culture of the theatrical culture; establishing the levels of theatrical development of primary school pupils; elaborating an original methodology for theatrical education of primary school pupils (Modelul MFCTE).

The results of the research were **implemented** through didactic activity within A.Russo Balti State University, dissemination during seminars with school teachers and in didactic-methodical publications.

BEJAN ANGELA

**REPERE TEORETICO-METODOLOGICE
DE FORMARE A ELEMENTELOR CULTURII TEATRALE
A ELEVILOR MICI**

Specialitatea 532.02 – Didactica școlară (învățăământ primar)

Rezumatul tezei de doctor în pedagogie

Aprobat spre tipar: 10.04.2020
Hârtie ofset. Tipar digital.
Coli de tipar.: 1,1.

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 30 ex.
Comanda nr. 1629.

Tipografia Indigou Color
Mun. Bălți, str. Pușkin, 38.